

Dewey Onlu Sınıflandırması ve İslâm Literatürünün Sınıflandırma Sorunları

Fahriye (Mercanlıgil) Gündoğdu*

Öz

İslam ülkelerinde en yaygın kullanılan sınıflandırma sistemi, Dewey Onlu Sınıflandırma sistemi (DDC)'dir. Ancak, İslam ülkeleri kütüphanecilerinin de görüşleri alındığı halde, özellikle İslamiyet'le ilgili bölüm hâlâ yetersiz olup çeşitli uyarlamalar yapılması gereği doğmaktadır. Ayrıca sistemde İslam anlayışına ters düşen kavramsal yanlışlar da vardır. 297 İslam şeması değerlendirilerek İslam literatürünün sınıflandırılmasında karşılaşılan sorunların nedenleri saptanmış ve bunların giderilmesi için önerilerde bulunulmuştur. Sorunların çözümü için şemanın adından başlayarak radikal değişiklikler yapılması gerekir. 297.1-297.9, Kur'an, Hadis, Akâid ve Kelam, Fıkıh, İslam mezhepleri, Tasavvuf, İslam ahlak ve adabı, İslam dini tarihi ve siyer temel konularını içerecek şekilde yeniden düzenlenmelidir. Şemanın uluslararası düzeyde kullanılabilmesi için İslam ülkelerinden sınıflandırma konusunda uzman kütüphaneciler ile DDC'nin ilgili birimleri sıkı bir işbirliği içinde çalışmalıdırlar.

Abstract

The Dewey Decimal Classification is the most common classification scheme used in Islamic countries. However, DDC is still insufficient for the classification of the literature on Islam, despite the fact that the opinions of librarians from Islamic countries have been taken. Additionally, there are some conceptual errors controversial to Muslims. Therefore adaptations and amendments need to be made. Table 297 for Islam is evaluated to identify the sources of problems and recommendations are made for the solution of these problems. Radical changes are required starting with the title of the table. 297.1 - 297.9 needs to be rearranged under, Koran, Hadith (traditions), Aqaid and Kalam (Islamic doctrinal theology), Fiqh (Islamic law), Sects, Sufism, Islamic moral theology, history of Islam and Muhammed's family and companions (Siyer). Close collaboration of the specialists working for DDC on this subject with specialist librarians from Islamic countries is essential to make this table usable at an international level.

Tüm dünyada benimsenmiş genel sınıflandırmalar içinde, Dewey Onlu Sınıflandırması (DDC) İslâm ülkelerinde de kullanımı en yaygın olan sınıflandırma sistemidir. Ancak doğu ülkelerinin sosyo-kültürel özelliklerine ilişkin pek çok konuya yer verilmemiş ya da yeterince ayrıntıya inilmemiş olması, DDC'yi kullanan İslâm ülkelerinde sınıflandırma problemlerine neden olmaktadır. Özellikle İslâm Dini DDC'nin en yetersiz bulunan dolayısıyla üzerinde en çok genişletme, yer değiştirme ve uyarlama yapılan şemasıdır.

* H.Ü. Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Öğretim Üyesi

Aslında DDC Editörlük Komitesi de İslâm konusundaki ciddi sınıflandırma problemlerinin farkındadır. Bunların giderilmesi için birtakım araştırmalar ve bazı İslâm ülkeleri kütüphanecileri ile yerinde görüşmeler yapılmışsa da¹ sağlıklı bir çözüm bulunamamıştır.

DDC'nin 20. basımında; tablolar, şemalar, indeks yeniden gözden geçirilerek bazı önemli değişiklikler yapılmış, müzik ve bilgisayar bilimleri ihtiyaçlar doğrultusunda genişletilmiştir.² Değiştirilen dış görünümü ile de âdeta yeni bir kimlik kazanan DDC, yine İslâm literatürünün sınıflandırma ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Ayrıca sistemde İslâm anlayışı ile ters düşen kavramsal hatalar mevcuttur.

DDC, eski ve yeni İslâm literatürünün sınıflandırılmasında niçin yetersiz kalmaktadır? Sınıflandırma sorunları neden, nereden kaynaklanmaktadır? Bu sorunlar ne gibi değişiklikler veya yeni düzenlemeler yapılarak çözümlenebilir? Bu soruların cevaplarını aramak üzere DDC 297 İslâm şemasının genel bir değerlendirmesini yapalım.

DDC 297 İslâm Şemasının Değerlendirilmesi

DDC'de **200 Din** ana sınıfı, 200-290 numaraları arasında 10 bölüme ayrılmıştır. Bunlardan sadece **290 Karşılaştırmalı din ve Hristiyanlıktan başka dinler** (Comparative religion and religions other than Christianity) bölümü, **292-299** numaraları arasında, 7 kısım halinde, diğer dinler için düzenlenmiştir. Bu 7 numara içinde de bir tek 297 sınıf numarası İslâm dini için ayrılmıştır. **297 İslâm ve İslâm kaynaklı dinler** kısmı/şeması 297.1-297.9 arasında 9 alt bölümden oluşur. Alt bölümler de şemada doğrudan konu başlığı ve sınıf numarası verilmiş 72 adet daha alt bölüme ayrılmıştır. Alt bölümlerin düzenlenmesinde **291 Karşılaştırmalı din** (Comparative religion) sınıfının alt bölümleri temel alınmış. İslâm sınıfı, 297.2-297-7 arasında, aynen 291.2-291.7 arasında olduğu gibi bölünmüştür.

Bugün yaşayan dinler arasında Hristiyanlık 997.503.640 taraftarı ile nüfus açısından dünyanın en büyük dinidir. Hristiyanlığı 589.143.400 taraftarı

¹ Syed Riazuddin. "Problems of Classification of Books on Islam in Planning Information Strategy for the Muslim World." *COMLIS III. Papers*. Ankara: Ministry of Culture, General Directorate of Libraries and Publications, 1989. s. 344.

² Melvil Dewey. *Dewey Decimal Classification and Relative Index*. New York: Forest Press of Lake Placid Club Education Foundation, 1971. s.25.

ile Müslümanlık izler.³ Dünyanın ikinci büyük dini olan İslâm'a tek bir numara ayrılmış olması ve sınırlı sayıdaki alt bölümlerin/sınıf numaralarının düzenlenmesinde 291 Karşılaştırmalı din şemasının temel alınması işin başında yanlış bir uygulamadır.

İslâmiyette doğumdan ölüme dek; yeme, içme, temizlenme, ibâdet, evlenme, boşanma, alışveriş, yargılanma ve buna benzer, insan hayatındaki her türlü olay ve davranış bir ilim konusudur. Dolayısıyla İslâm dini hükümleri; hukuk, ekonomi, yönetim, askerlik, ahlak ve bunun gibi birçok bilim dalında geçerlidir. Kısaca İslâmiyette din ve bilimler bütünleşmiştir. Bu bütünleşme İslâm medeniyetine sayı ve içerik açısından çok zengin bir literatür kazandırmıştır. Doğal olarak bu literatürün **klâsik bir din anlayışı** içinde ve **tek bir numarada** düzenlenmiş olan DDC'nin İslâm şemasına göre sınıflandırılması çok güç bazen de imkânsızdır.

Diğer yandan, İslâm şemasının konu başlığı üzerinde de düşünmek gerekir: **Islam and religions originating in it**, dilimize İslâm ve İslâm kaynaklı diller olarak çevirilebilir. Başlık kavramsal açıdan yanlıştır. Çünkü İslâm dünyasında çoğunlukla kabul edilen şekliyle, İslâm'dan başka bir din doğmamıştır. Ancak siyasi, tarihi bazı nedenler ve inanç esaslarındaki bazı farklılıklar nedeniyle mezhepler ve siyasi parti niteliğindeki fırkalar ortaya çıkmıştır.

Başlığın teknik açıdan da doğru olup olmadığı tartışılabilir. Çünkü, İslâm kaynaklı dinler başlığı, İslâm şemasının 297.9 sınıf numaralı alt bölümüne aittir.⁴ Alt bölümlerden birinin konu başlığının, hem de doğru olmayan bir başlığın, İslâm temel konu başlığının yanı sıra şemaya ad olarak verilmesi, DDC'nin konu başlıklarına ilişkin ilkelerine de aykırıdır. İlgili ilkelere göre; "...bir konu başlığı ifade ettiği kavramı bütünüyle belirler."⁵; "Bir konu başlığında, birbirinden "ve" bağlacı ile ayrılan iki sözcük veya daha fazla sayıdaki sözcükler hem birbirleriyle eşit ağırlık taşırlar hem de birbirlerinden ayrılırlar."⁶ Bu ilkeler uyarınca, birbirleriyle eşit ağırlık taşımayan ana konu başlığı ile alt bölüm başlığını bir araya getirmek doğru olmaz. Ayrıca konu

³ *Büyük Ansiklopedi*. İstanbul: Milliyet Yayınları, 1990. 4..c.s.1387.

⁴ Dewey,... s.25.

⁵ Aynı eser, s.25.

⁶ Aynı eser, s. 225.

başlığı bu haliyle İslâm kavramını da bütünüyle tanımlayamaz. Yukarıda açıklamaya çalıştığımız nedenlerden dolayı şemaya, çok genel olmakla beraber sadece **İslâm** veya daha geniş olarak **İslâm ve İslâm ilimleri** temel başlığının verilmesi daha doğru olur.

İran, Hindistan, Pakistan, Mısır, Türkiye ve Suudi Arabistan'da yapılmış olan özgün İslâm sınıflandırma çalışmaları ve DDC İslâm şeması uyarlamaları incelenecek olursa, İslâm'ın sekiz temel konuda sınıflandırıldığı görülür. Bunlar: Kur'an, Hadis, Akâid ve kelâm, Fıkıh, Tasavvuf, İslâm Mezhepleri, İslâm ahlakı, İslâm dini tarihi ve Siyer'dir. Bazıları bunlara bir de İslâm âdâbını eklerler. İslâm ülkelerinin DDC'den beklentileri bu sekiz ana konuyu yani İslâm ilimlerini içeren bir alt bölümlemedir. İslâm şemasında bu temel konulara, ayrıntısız olmakla birlikte, alt bölüm veya daha alt bölümler halinde yer verilmiştir. Fakat alt bölümleme dengeli ve âdil değildir. Sadece Akâid ve kelâm (297.2), İslâm ahlakı (297.5) ve İslâm mezhepleri (297.8) daha genel alt bölümler halinde düzenlenmiştir. Aynı derecede alt bölümler olması gereken diğer temel konular ya içeriklerine uygun olmayan ya da ilişkisiz başlıklar altında toplanmış veya dağıtılmışlardır. Bu genel eleştiriden sonra, şemadaki diğer eksiklik, yanlışlık ve kavramsal hataları daha iyi anlayabilmek için alt bölümleri kısaca gözden geçirelim.

297.1 Kaynaklar, sosyal teoloji, ilişkiler, İslâmın tavırları.⁷ Bu alt bölüme Kur'an, Hadis, Tefsir ilimleri ile Fıkıh, Fıkıh usûlü ve Kelâm'ın bazı alt konuları sığdırılmaya çalışılmıştır. Öncelikle Kur'an ve Hadis İslâm ilimlerinin kaynağıdır ve kendi içlerinde ilim tabir edilen birçok dallara ayrılırlar. Bu nedenle bu iki ana bilimin ayrı ayrı alt bölümler halinde düzenlenip, genişletilmesi şarttır. Örnek alınan standart şema niteliğindeki 291 Karşılaştırmalı din şemasında bile kaynaklar için bağımsız bir alt bölüm (291.8) açılmışken, İslâm şemasında bu uygulamadan da vazgeçilmiştir. İslâm'ın kaynakları, sosyal teoloji ve İslâm'ın diğer dinlerle ilişkilerinin tek bir numaraya/alt bölüme sıkıştırılması sonucunda numaralar uzamış, Kur'an 297.122; Hadis 297.124 sınıf numaralarını alarak şemada üçüncü derecede alt bölümler konumunda yerlerini almışlardır.

Kur'an ve Hadis, sadece kutsal kitaplar ve metinler olarak yorumlandıkları için alt bölümleme/genişletme de yapılmamıştır. Bu nedenle bunlara ait ilimlerin dolayısıyla binlerce eserin özellikle el yazmalarının yakın sınıflandırılması olanaksızdır. Sınıflandırma çok genel olarak Kur'an ve Hadis sınıf numaralarında yapılabilir. Başka bir ifade ile sadece geniş bir sınıflandırma

⁷ Aynı eser, s.225.

mümkündür. Örneğin; Kur'an'ın mucizeleri, indirilmesi, ezberlenmesi, okunması, Kur'an'daki yeminler, hikâyeler, Kur'an araştırmaları, sözlükleri ve burada sayamayacağımız, Kur'an'ı değişik yönlerden ele alan çok sayıda eserin sınıflandırılabilmesi tek numara 297.122'dir. Zamanla bu numaralardaki yığılma, sistematik düzenlemeyi olumsuz yönde etkileyecek, temel konu dışında içerikleri çok farklı olan eserlerin aynı numarada sınıflandırılması, sınıflandırma işlevini de amacından uzaklaştıracaktır.

DDC'de noktadan sonra üç hane ilerleyen üçüncü derecede bir alt bölümde standart alt bölümlerin/Tablo 1 kullanılması pek sık görülen bir uygulama değildir. Fakat 297.124 Hadis alt bölümünde kullanılmıştır. Demek ki, Hadis temel bir konudur ve numara türetme yoluyla sınıflandırılması gereken birçok alt konuyu içermektedir. Diğer yandan Kur'an ve Hadis, şemada konu ağırlıkları eşdeğer iki alt bölüm olmalarına rağmen standart alt bölümler yalnız Hadis için öngörülmüştür. Oysa Kur'an sözlükleri, eğitim-öğretim ve araştırmaları, Kur'an tarihi gibi şemada yer verilmeyen daha bir çok konunun sınıflandırma problemi Tablo 1 kullanılarak çözümlenebilirdi.

297.13 Şifâhî rivâyetler.⁸ Burada ne tür hadislerin sınıflandırılacağı kesin olarak anlaşılamamaktadır. Ya darbimesel olmuş seçme hadisler ya da sonradan uydurulmuş olan ve İslâm kaynakları arasında bulunmaması gereken mevzû hadisler kastedilmektedir. Her ne olursa olsun, bir hadis türünün şemada Hadis'ten daha genel bir alt bölüm halinde düzenlenmesi düşünülemez. Bu hiyerarşik açıdan yanlıştır.

297.14 Şer'i kanun ve hükümler.⁹ Şer'i hükümler Kur'an ve hadisten çıkarıldıkları için bir dereceye kadar İslâm kaynakları içinde düşünülebilirler. Fakat İslâmiyette Fıkıh ve Fıkıh usûlü ilimleri içinde incelenirler. Ayrıca bu başlıktan Hukuk bölümündeki **340.59 İslâm hukukuna** gönderme yapılmıştır. Her iki sınıfta da yeterince açık içerik tanımlamaları verilmediği için çift yerde sınıflandırma olasılığı vardır.

297.19 Mitoloji, sosyal teoloji, ilişkiler, tavırlar.¹⁰ Bu alt bölümün tamamen kaldırılması gerekir. Çünkü çeşitli İslâm ilimlerinin içeriği, şemayı hazırlayanlar tarafından iyi bilinmediği için bir çok ilmin alt konuları bu başlıkta

⁸ Aynı eser, s.229.

⁹ Aynı eser, s. 229.

¹⁰ Aynı eser, s. 229.

toplanmıştır. Böylece hem sistematik yapı bozulmuş hem de gereksiz yere sınıf numarası kaybedilmiştir.

Büyük bir olasılıkla burada sınıflandırılması beklenen **mitolojik konular**; Hz. Muhammed'in mucizeleri, evliyânın kerâmetleri, kâinatın yaratılışı vb. konulardır. Fakat mitolojiye daha yaygın bir terimle efsaneye İslâm inancında yer yoktur. Yukarıda belirttiğimiz konular da efsane sayılmazlar. Bunlar Kelâm, Tasavvuf, İslâm dini tarihi ve Siyer, İslâm ahlakı ve âdâbı hatta bir kısmı da bazı Kur'an ilimlerinin konularıdır.

Sosyal teolojiye gelince, İslâm dünyasında üzerinde tartışılan yeni bir terimdir. Burada 291 Karşılaştırmalı din şemasından ilgili numaralar eklenerek; İslâm'da aile yapısı, evlilik, nüfus planlaması, ekonomik düzen, politika, uluslararası ilişkiler, toplumdaki çeşitli suçlar ve bunun gibi konular numara türetme yoluyla sınıflandırılabilir. Fakat bu konular İslâm'da Fıkıh ve İslâm ahlâk ve âdâbı içinde incelenirler. Örneğin, İslâm'da ekonomik düzen, Fıkıh içinde başlı başına bir ilim dalı olan **muâmelât**'ın temel konusudur ve muâmelât üzerine yazılmış veya basılmış binlerce eser mevcuttur.

İslâm'ın diğer dini görüşlerle ilişkileri ve bunlara karşı tavırları yine geniş anlamda Kelâm ilminin konusudur. Diğer yandan 297.2 Akâid ve Kelâm alt bölümünde de **297.29 savunmalar ve tartışmalar** başlığı altında İslâm'ın diğer dinlerle ilişkilerini, savunma ve tartışmalarını içeren oldukça ayrıntılı bir alt bölümlenme yapılmıştır¹¹. Bu durumda aynı konudaki materyalleri iki ayrı yerde sınıflandırma olasılığı yüksektir. Çünkü her iki numara altında da yöneltme yapılmamış, kapsamları açık olarak belirlenmemiştir.

297.2 İslâmî doktrinal teoloji (Akâid ve Kelâm)¹². Gözümüze çarpan ilk eksiklik, imânın temel konularından "**kitaplara imâna**" hiç yer verilmemiş olması bir de standart alt bölümlerin kullanılmamasıdır.

Temel konu başlığının hemen altında bir yöneltme yapılarak, Hz. Muhammed ile ilgili doktrinler yani O'na imân konusu 297.63'deki Hz. Muhammed'in biyografyasına gönderilmiştir. Aslında Hz. Muhammed'e imân peygamberlere imânın bir alt bölümüdür ve biyografyası içinde verilemez. **Peygamberlere imân** konusunun da; halifelere, kâinatın yaratılışına ve imamlara

¹¹ Aynı eser, s.25.

¹² Aynı eser, s. 229.

imânî içeren **297.24 Diğer doktrinler** sınıfından çıkarılması gerekir¹³. Bu iki açıdan önemlidir. İlki, peygamberlere imân kelâmının temel konusudur, bağımsız bir sınıf numarası ve başlığı olmalıdır. İkincisi, Sünnî mezhepler için halifelere ve imamlara imân söz konusu değildir. Yine diğer doktrinler içinde verilen kâinatın yaratılışı, **297.22'deki insanoğlunun yaratılışı** ile tek bir numarada birleştirilmelidir.

297.3 İslâm'da toplum ibâdeti ve diğer âdetler¹⁴. Gaipden haber verme, gizli şeyler, kutsal yerler ve zamanlar, dinî merasimler daha alt konularının tamamı İslâm âdâbı ve törenlerine ait olup ibâdete ilişkin hiçbir konu yoktur. Ek olarak ibâdet fıkının temel konularındandır dolayısıyla âdetlerle birlikte verilmemelidir.

297.32 Gaipden haber verme sınıfında kehânet, fal ve kerâmetin; **297.33 Gizli şeylerde** de muska, tılsım, büyü, efsun gibi muammaların sınıflandırılacağı içerik notları ile bildirilmiştir. Kehânet dışındakiler birtakım metafizik olaylar olup, İslâmiyet bunları yasaklamıştır. Ama her toplumda olduğu gibi İslâm toplumunda da bunlara inanç söz konusudur. Üstelik ilgili literatür oldukça zengindir. Bu nedenle adı geçen alt bölümler **İslâm'da din dışı inançlar** başlıklı daha alt bir bölümde birleştirilmelidir.

Kehânet bunlardan farklıdır. Peygamberlerin mucizeleri gibi evliyânın da kerâmetlerine inanılır. Fakat kerâmet İslâm âdetleri arasında değil, Tasavvuf ve tasavvuf felsefesi içinde incelenir. Yani tasavvuf alt bölümünün daha alt bir bölümü olmalıdır. Özetle bu alt bölüm **İslâm ahlâk ve âdâbı** başlığı ile yeniden düzenlenmeli ve ayrıntılı genişletme yapılmalıdır.

297.4 İslâm'da manevî hayat, yaşam tarzı, âdetler¹⁵. Başlığın hemen altındaki "Bu sınıf Sufizm'e aittir." içerik notu olmasa, kesinlikle konu başlığından Sufizm'e yani Tasavvufa yaklaşım olanaksızdır. Önce not ile konu başlığı yer değiştirmelidir. Daha sonra da Tasavvuf felsefesi ve tasavvufta manevî hayat, yaşam tarzı ve âdetler için alt bölümlere yapılmalıdır.

Sufi tarikatların bu alt bölümde sınıflandırılmayıp, 297.65'deki **organizasyon ve organizasyonlara** gönderilmesi sınıflandırma mantığı

¹³ Aynı eser, s. 230.

¹⁴ Aynı eser, s.230.

¹⁵ Aynı eser, s.231.

açısından çelişkilidir. Çünkü tarikatların manevî kaynağı tasavvuttur ve tarikatlar da birer tasavvuf mesleğidir. Bilindiği gibi sınıflandırmada amacımız; "aynı konudaki materyali bir araya getirip, ilgili olanını da yakınına yerleştirmektir." Tarikatların tasavvuf alt bölümünden ayrı bir yerde sınıflandırılması amacımızla çelişir.

297.5 İslâmî moral teoloji¹⁶. Bir başka ifade ile İslâm ahlâkı diyebiliriz. Konu başlığının seçimi yerinde olmakla birlikte, daha alt bölümler halinde verilen namaz, oruç, hac, zekât vb. gibi konular ahlâkî olmayıp, fıkıhın ibâdet dalının temel konularıdır. "Vicdan, ayıp, doğruluk, iffet vb. gibi konuların burada sınıflandırılacağına" ilişkin içerik notu dışında hiçbir ahlâkî konuya rastlanmaz.

Ahlâk ve ibadet birbirlerinden farklı şeylerdir. İslâm ilimleri arasında çok önemli bir yeri olan **Fıkıh (İslâm Hukuku)**'ın; ya içeriği bilinemediği ya da sadece dünyaya ait işlerle ilgili bir din hukuku olarak yorumlandığı için ibâdetler ve diğer fikhî konular İslâm şeması genelinde aşağıdaki sınıflara dağıtılmıştır.

- 297.14 Kanunlar, hükümler (Şer'i)
- 297.4 İslâm'da manevî hayat, yaşam tarzı, âdetler
- 297.5 İslâmî moral teoloji
- 297.72 Cihâd

Bunlara ek olarak, bir de 340 Hukuk bölümünde **340.59 İslâm hukuku** alt bölümü düzenlenmiştir.

DDC'nin; İslâm kültür eserlerinin sınıflandırma sorunlarına yol açan en büyük eksikliği, diğer İslâm ilimleri ile sıkı bir bağlantısı olan fıkıhın içeriğinin anlaşılamamış olmasıdır. İslâm'da ibâdetler, şahıs ve aile hukuku, ticaret hukuku, yargılama ve ceza hukuku, uluslararası hukuk ve bunun gibi konularla Fıkıh ilmi uğraşır. İlgili kanun ve hükümlerin nereden ve nasıl çıkarıldığı meseleleri de Fıkıh usûlü ilminin çalışma alanı içine girer. **Fıkıh ve Fıkıh usûlü**, şemada tek başına ve birinci derecede, noktadan sonra tek hane ilerleyen, bir alt bölüm olarak yer almalı ve genişletilmelidir. Önerilen bu çözüm, büyük ölçüde İslâm şeması genelindeki sınıflandırma problemlerini giderecek, tekrarların önüne geçilecektir. Bu arada 340.59 İslâm hukuku sınıfının da iptâli unutulmamalıdır.

¹⁶ Aynı eser, s.230.

297.6 İslâmî liderler ve organizasyon¹⁷. Konu analizinde oldukça duyarlı olan DDC, biyografyalar ile kurum ve kuruluşları bu alt bölümde bir araya toplamıştır. Hz. Muhammed'in, Hz. Muhammed'in ailesi ve yakınlarının, diğer İslâm liderlerinin biyografyaları ile halifelik, imamlık kurumları, tarikatlar, demekler, toplantılar, câmler gibi diğer kurum ve kuruluşların burada sınıflandırılması beklenmektedir.

Hız. Muhammed ve yakınlarının biyografyalarının, diğer İslâm liderleri ve kurum ve kuruluşlarla aynı alt bölümde verilmesi İslâm ilimlerinin içeriği açısından doğru sayılmaz. Çünkü, Hz. Muhammed'in doğumundan ölümüne kadar kişiliği, ahlakı, felsefesi, aile yaşamı ve yakınlarını konu edinen bir İslâm ilmi vardır ki buna Siyer denir. Geniş bir literatüre sahip olan bu ilim genellikle İslâm dini tarihi içinde anılır. Bu sebeple **İslâm dini tarihi ve Siyer** başlığı ile yeni bir alt bölüm açılmasında yarar vardır. Doğrudan İslâm dini tarihini ilgilendirdiği için halife ve mezhep imamlarının biyografyaları da bu yeni alt bölümde sınıflandırılabilir.

Bu durumda geriye diğer liderlerin biyografyaları ile kurum ve kuruluşlar kalmaktadır. Bunlar da biçimsel yaklaşımlarla sınıflandırılacak konulardır. Çünkü standart alt bölümler tablosunda; **organizasyonlar ve yönetim için -06, şahıs biyografyaları için de -092** standart alt bölüm numaraları ayrılmıştır. Standart alt bölümlerin İslâm şemasında da kullanımı mümkün olduğuna göre tekrar aynı yaklaşımlar/konular için başlık açılması hiç de ekonomik değildir. En doğrusu tüm İslâm ilimlerini içeren alt bölümlerde "standart alt bölümlerin" kullanılmasıdır. Böylece yakın sınıflandırmaya olanak sağlanacağı gibi bu alt bölüme de ihtiyaç kalmayacaktır.

297.7 İslâmî misyonlar, dini eğitim ve dinî savaşlar¹⁸. İslâmî misyonlar içinde değerlendirebileceğimiz; vaazlar, hutbeler, dinî sohbetler belki vasiyetnâmeler İslâm ahlâkı ve âdâbı içinde yer almalıdır.

İslâm eğitimine gelince, standart alt bölümlerdeki **-07 Eğitim öğretim, araştırma ve ilgili konular** standart alt bölüm numarası eklenerek, numara türetme yoluyla, sınıflandırma yapılabilir. Dini eğitimin bu alt bölümde tekrar verilmesi yanıltıcıdır. Başlığın hemen altında "İslâm'ın akademik eğitiminin **297.07**'de sınıflandırılacağı"na ilişkin bir yöneltme bulunmaktadır. Demek ki, bu alt bölümdeki dini eğitimden amaç, İslâm'ın veya İslâm ilimlerinin akademik

¹⁷ Aynı eser, s.230.

¹⁸ Aynı eser, s.230.

olmayan eğitimidir. O zaman yeni bir başlık açmak yerine, 297.1-297.9 arasındaki tüm alt bölümlerde Tablo 1'in kullanımı sağlanmalıdır. Bu takdirde her türde ve her düzeyde dinî eğitimin yakın sınıflandırması gerçekleştirilebilir.

Başlığın son unsuru dinî savaşlardır. **297.72 Cihad**, Batılı düşüncesine göre bir misyonerlik faaliyeti olarak değerlendirilmektedir. Geniş anlamda doğrudur. Fakat İslâmiyette fıkıhın daha doğrusu ibâdetin bir alt konusu olarak kabul edilmektedir¹⁹. Bu nedenle daha önce açılmasını önerdiğimiz fıkıh alt bölümünde yer almalıdır.

Bu alt bölüm başlığında sıralanan konular, önerilerimiz doğrultusunda, asıl ait oldukları yerlerde yeniden düzenlenecek olurlarsa bu alt bölümde daha önemli konuların sınıflandırılması için kazanılmış olacaktır.

297.8 İslâm mezhepleri ve reform hareketleri²⁰. Mezhepler; kuruluşları, gelişimleri, değişimleri, inanç ve ibâdetleri ile İslâm tarihinde çığır açmış dinî ekollerdir. Başta Hadis, Akâid ve Kelâm, Fıkıh olmak üzere İslâm ilimleri içinde doğrudan veya dolaylı olarak yer alırlar. İslâmiyetteki önemlerinden dolayı tüm mezheplerin doğru ve eksiksiz olarak saptanması gerekirdi. Oysa, mezhepler İslâm şemasının en yetersiz bulunan sınıflarından biridir. Ehl-i Sünnet'in Eş'ariye, Matûridiye ve Selefiye adlı itikadi ve siyasi mezhepleri ile Şiâ'dan ayrılma Gâliye fırkaları (Gulât-ı Şiâ) ve Hârici mezhepler şemada hiç dikkate alınmamıştır. Çok zor durumda kalınırsa bu mezhepler 297.83'teki Diğer mezheplerde sınıflandırılabilir. Ama bu sınıfın da **Kelâmî mezhepler** için açılmış olduğu, Kaderiye (297.835) ve Mürcie (297.837) daha alt bölümlerinden anlaşılmaktadır.

Mezheplerin seçiminde ve daha alt bölümlerde hangi kriterlerin gözönüne alındığı anlaşılamamıştır. Örneğin **Dürzilik** (297.85), Sünnilik (297.81) ve Şiilik (297.82) ile aynı derecede bir alt bölüm olacak kadar yaygın ve büyük bir mezhep değildir. Şiiliğin İsmailiye kolundan ayrılmış olup, İsmailiye (297.822)'nin daha alt bir bölümü olabilirdi.

297.86 Ahmediye hareketleri. Ahmediye diğer adıyla Kadıyânîlik, İslâm ülkelerinin çoğunda İslâm'dan ayrılmış veya çıkarılmış mezhepler olarak görülürler. Bu nedenle İslâm kaynaklı dinler alt bölümünde verilmeliydi.

¹⁹ Ali Ruhi Özcan Şafak ve İhsan Yağız. *Fıkıh Ders Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1988. s.23.

²⁰ Dewey,... s.232.

297.9 İslâm kaynaklı dinler²¹. Yazımızın başlangıcında DDC 297 İslâm şemasının adını tartışırken, bu başlığın doğru olmadığını, İslâm'dan başka dinlerin değil mezheplerin doğmuş olduğunu ileri sürmüştük. **297.92 Babilik** ve **297.93 Bahâilik** de birer din olmayıp, İslâm dünyasında doğmuş fakat inanç ve ibâdetleri farklı Şii kökenli mezheplerdir. Şiiler de bunları İslâm'dan ayrılmış fırkalar olarak kabul ederler. Türkiye'de Babilik ve Bahâiliğin bir mezhep olduğu konusunda Yargıtay'ın bilirkişi yardımıyla verdiği raporlar mevcuttur.²² Bu durumda, bu iki mezhebin ve bir önceki alt bölümde adı geçen Ahmediye hareketlerinin **Mezhepler** alt bölümünde fakat **İslâm kaynaklı mezhepler** konu başlığı ile düzenlenecek daha alt bir bölümde verilmesi en doğru seçenektir. Böylece boşaltılmış olan 297.9 sınıf numarasının, daha çok önemli ve sınıflandırma açısından problemli olan **İslâm dinî tarihi ve Siyer** için kullanılması halinde sınıflandırmacıların işleri büyük ölçüde kolaylaşacaktır.

Sonuç olarak, buraya kadar yaptığımız kısa eleştiri ve önerilerden de anlaşılıyor ki DDC, İslâm literatürünün sınıflandırma ihtiyaçlarını bu son basımında da karşılayamamaktadır. İleriki basımlarının da mevcut ya da muhtemel sınıflandırma sorunlarını çözümleyebileceği inancında değiliz. Çeşitli İslâm ülkelerinde bugüne kadar yapılmış uyarlamaları da gözönüne alarak, 297 İslâm şemasının köklü değişikliklerle yeniden ouşturulması bize göre tek çözümdür. Bunun için, önce şemanın adı değiştirilmelidir. Daha sonra İslâm'ın; Kur'an, Hadis, Akâid ve Kelâm, Fıkıh, İslâm mezhepleri, Tasavvuf, İslâm ahlâk ve âdâbı, İslâm dinî tarihi ve Siyer temel konularını içerecek şekilde, 297.1-297.9 arasında yeni düzenleme yapılmalıdır. Ayrıca her biri bir İslâm ilmini içeren yeni alt bölümler literatürün ihtiyaçlarına göre daha alt ve daha da alt bölümler halinde genişletilmelidir. Bu şemanın uluslararası kullanılabilirliği ancak İslâm ülkeleri kütüphanecileri/sınıflandırmacıları ve İslâm ülkeleri ile DDC'nin ilgili birimleri arasında gerçekleştirilecek sıkı bir işbirliği ve ortak çalışma ile sağlanabilir.

²¹ Aynı eser, s.230.

²² Ethem Ruhi Fiğalı. *Babilik ve Bahâilik*. Mekke: Hilâl Cilt ve Matbaacılık, 1981. s.62-64.

Kaynakça

Büyük Ansiklopedi. İstanbul: Milliyet Yayınları, 1990.

Dewey, Melvil. *Dewey Decimal Classification and Relative Index*. New York: Forest Press of Lake Placid Club Education Foundation, 1971.

Fırlalı, Ethem Ruhi. *Babilik ve Bahâilik*. Mekke: Hilâl Cilt ve Matbaacılık, 1981.

Riazuddin, Syed. "Problems of Classification of Books on Islam in Planning Information Strategy for the Muslim World." *COMLIS III. Papers*. Ankara: Ministry of Culture, General Directorate of Libraries and Publications, 1989.

Şafak, Ali, Ruhi Özcan ve İhsan Yağız. Fıkıh Ders Kitabı. Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1988.